

НА ЛЕВЫМ БЕРАЗЕ ПРЫПЯЦІ

Цэнтральнае Палессе пакінула вялікі адбітак у нацыянальнай літаратурнай прасторы. Акрамя таго, што тут чэрнаў напіхненне такі творца, як Уладзімір Караткевіч, на Піншчыне нарадзіліся і плацавалі іншыя майстры слова.

Легені Яўгеній

Сусветна прызнаная паэтэса з трагічным лёсам, Яўгенія Янішчыц нарадзілася ў вёсцы Рудка, што на беразе Ясельды. У Парэцкай сярэдняй школе, дзе спасцігала яна сваю першую навуку, месціца зараз ейны музей. Кіруе яго дзейнасцю школьны дырэктар Антаніна Паўлаўна Сідарук.

— Напярэдадні 50-годдзя Яўгеній я звярнулася да старшыні райвыканкама з просьбай стварыць музей яе памяці. Мне адказали: давайце паглядзім, магчымы, зробім музей у хаце, дзе яна нарадзілася. З намеснікам старшыні мы пахалі па знаёмых мясцінах. Але ж сваікі Яўгеніі замовілі так: дайце нам кватэру ў горадзе (у Пінску — аўт.), а сабе забірайце хату. А для гэтага, канечне, не было сродкаў. І тады ў райвыканкаме мне ўжо сказаў: выбірайце, дзе лепш стварыць музей. Я падумала, што лепей, канечне, у школе — таму што тут і духоўны накірунак, і выхаванне. Так мы і зрабілі.

Музей у гэтым будынку існуе ўжо восем гадоў, і за гэты перыяд яго наведалі, па падліках Антаніны Паўлаўны, больш за 8 тысяч чалавек.

— У нас наведвальнікаў хапае. Не толькі

з Піншчыны, але і з усёй Беларусі, а таксама з замежных краін. Прыйджаў да нас і амерыканскі пасол. Усе здзіўляюцца таму, што ў Яўгеніі і мачі, і бацькаў былі простыя людзі — і вось такі талент вырас.

На адной з дзвярэй — сціплая шыльдачка з надпісам: “У гэтым класе вучылася Яўгенія Янішчыц”.

Заходзім. Тут дагэтуль месціца не-вялічкая экспазіцыя прадметаў народнай творчасці, тут жа за першай партай калісьці сядзела таленавітая піяснярка...

Дырэктар школы дагэтуль шкадуе, што не ўдалося выкупіць дом паэткі для мемарыяльнага музея. Аднак зараз прыходзіцца вырашыць іншыя, менш маштабныя проблемы.

Летас прыязджала сюды на экспкурсію група немцаў. Наведвальнікі дзіўліся музею, а потым папрасілі пачытаць што-небудзь з вершаў на німецкай мове... Аказаўлася, у школе маюцца толькі пераклады на рускую, украінскую, грузінскую, венгерскую і балгарскую — а на німецкую німа: такія пераклады ёсць толькі ў Мінску.

Гуманіст на Палессі

У вёсцы Пінкавічы Якуб Колас настаўнічаў няпоўнага два гады (1904—1906),

але памяць пра сябе паспей пакінуць такую, што старэйшыя людзі дагэтуль называюць сярэднюю школу, у якой выкладаў піясняр, не іначай як “коласаўскай”.

— Калі ён прыехаў сюды пасля Люсіна (зразу Ганцавіцкім раёне — аўт.), то значаў, што ў Пінкавічах у мяне ўмовы панская, бо я маю свой пакой, а кухня і настайніцкая размешчаны асобна”, — распавядае дырэктар музея Якуба Коласа Ніна Палавец.

Зразу у мясцовым музеі чатыры пакоі. Адзін аформліў ў выглядзе сялянскай хаткі, два пакоі прысвечаны непасрэдна Коласу і адзін — людзям гэтага краю, якія ў гады Вялікай Айчыннай вайны ваявалі і вызвалиялі Палесце.

— Калі пачынаю экспкурсіі для дзяцей, то расказваю, з якімі думкамі Колас прыехаў на наша Палессе, і якая ў яго была мэта — навучаць грамаце палескіх дзетак. У будынку школы ён жыў, і гэта было вельмі зручна дзецям. З усімінаў класіка: “Бывала, скончыліся заняткі, яны збегаюць дахаты, паабедаюць і прыбягаюць сюды. І таўкліся тут цэлымі днямі”.

Калі Канстанцін Міхайловіч упершыню прыйшоў на ўрок і пачнёмаўся з дзецьмі, тыя запыталіся ў яго: “Чаму ж вы да нас прыйшли без лінейкі ды без указкі?” — “А навошта яны мне?” — падзівіўся народны піясняр. — “А чым жа вы нас біць будзеце?”

Справа ў тым, што ў той час бішё дзяцей на Палессі было звычайнай з’явай.

традыцыі канец. Ён адказаў: “Я думаю, мы з вамі пасябруем, вы будзеце мяне ўважліва слухаць і біць я вас не буду”. З гэтага пачалося сяброўства песняра з тутэйшымі шкалярамі.

Калі Колас працаваў у Пінкавічах, бацькі яго ўжо не было. Каб неяк дапамагчы маці, ён прывёз з сабой двух братоў — Юзіка і Міхася. І яны тут вучыліся, і кожны шкаляр лічыў за гонар пасядзець разам з братам настаўніка.

Ніна Рыгораўна імкнецца зберагчы памяць аб славутым настаўніку. Штогод 2-га лістапада, напярэдадні дня нараджэння Коласа тут ладзяць “каласавіны”, праводзяць чытанні, дзіцячыя конкурсы... Сярод дзяцей, што займаюцца ў гуртку малявання пры раённым цэнтры пазашкольнай работы штогод праводзіцца конкурс малюнкаў па творах Якуба Коласа. Музей рэгулярна наведваюць родзічы народнага паэта.

Тым не менш, будынку, узведзеному на нава пасля вайны, патрабуеца капитальны рамонт. Горш за ўсё тое, што тут німа адмысловага тэмпературнага рэжimu, які патрэбны для захоўвання часткі экспанатаў. Напрыклад, музычнага інструмента, на якім граў дзеткам Якуб Колас на перапынках...

На выхадзе з музея Ніна Рыгораўна дэманструе мясцовую рэліквію — царкоўную книгу — рэгістр нараджэння, смерця і шлюбоў вёскі Пінкавічы. Час, крыху пашкодзіў старажытны сыштак, але дагэтуль тут можна разабраць акуратны почырк: першы запіс у ёй датаваны 1700-м годам...

Мікола МІРОНЧЫК
Пінкавічы—Паречча